

GÜNEY KORE, KALKINMA FIRSATINI NASIL YAKALADI? (*)

Prof. Dr. Nesrin SUNGUR

Güney Kore kalkınma sürecinde sınıfsal güç dengeleri ve devletin gö-reli özerkliği üzerine...

Hızlı kalkınma döneminde Güney Kore'de uygulanan son derece radikal politikalar ile bir kapitalist ekonomide örneği görülmemiş şekilde devletin ekonomiyi yönlendirmesi sağlanmıştır. Ülke deneyimleri göz önüne alındığında, iktisat politikası kararlarını alanların ve uygulayanların doğru bildiklerini yapan, daha doğrusu yapabilen kimseler olduğunu ileri sürmek pek mümkün değildir. Bir ülkede uygulanan iktisat politikaları büyük ölçüde ülkedeki siyasal güç dengelerine, dünya konjonktürüne ve o ülkenin dünya ekonomik ve siyasal sistemine entegrasyon biçimine bağlıdır. Dolayısıyla iktisat politikası yapımçılarına ve uygulayıcılarına fazla bir manevra alanı kalmaz. Eğer Güney Kore'de doğru iktisat politikaları uygulanabildiyse önemli olan bunun nedenlerinin ortaya konmasıdır. Bir başka şekilde ifade edersek, Güney Kore'nin ekonomik başarısında devletin ekonomiye müdahalesinin belirleyici rolü artık tartışılmaz olsa da, önemli olan bu müdahalenin etkinliğini belirleyen koşulların neler olduğunun açıklanabilmesidir.

(*) 9 Eylül 2000 / Cumhuriyet Bilim ve Teknik Dergisi.

Güney Kore'de gerçekten de öylesine radikal politikalar uygulanabilmiştir ki insan bu ülkedeki iktisat politikası yapımcılarının ve uygulayıcılarının neredeyse tek siyasal güç oldukları izlenimine kapılmaktadır. Sanayi politikaları, kırsal kesime yönelik politikalar, finans kesiminin devletleştirilmesi bunlar arasında sayılabilir. Böyle olunca doğru soru kanımızca, Güney Kore'nin iktisat politikası yapımcılarına ve uygulayıcılarına bu manevra alanını veren toplumsal-siyasal güç dengelerinin ne olduğudur.

Devletin görelî özerkliği

Güney Kore'de yaygın ve etkin devlet müdahalesini açıklamakta yararlı olabilecek kavramlardan biri "devletin görelî özerkliği" kavramıdır.(1) Diğer az gelişmiş kapitalist ülkelerden farklı olarak, Güney Kore'de devlete siyasi manevra alanı sağlayan, ekonomiye ilişkin birbiriyle uyumlu iktisat politikalarının oluşturulabilmesini ve daha önemlisi uygulanabilmesini mümkün kılan, devletin egemen sınıflardan ve çıkar gruplarından görelî olarak bağımsız davranabilmesi olmuştur.

Bu görelî özerkliğin ortaya çıkışında, kalkınma sürecinin başlarındaki sınıf yapısının önemli etkisi vardır. Bu dönemde büyük toprak sahipleri ya da toprak aristokrasisi, kapitalist sınıf ya da sanayi burjuvazisi ve işçi sınıfının durumları incelendiğinde bu etki açık olarak görülmektedir. Aşağıda ilk olarak büyük toprak sahiplerinin durumu ele alınmıştır.

a) Büyük toprak sahipleri

Güney Kore'de 1960'lı yılların başında büyük toprak sahipleri sınıfı artık kalmamıştır. Japon sömürgesi olmadan önce devlet üzerinde güçlü bir etkiye sahip olan büyük toprak sahipleri, sömürge döneminde Japonya tarafından oluşturulan güçlü bir devlet bürokrasisinin kontrolü altına girmişlerdir. 1978 yılında tarımsal verimliliği artırmak amacıyla Japonların gerçekleştirdiği kısmi toprak reformu, bu sınıfın siyasi gücünün daha da azalmasına yol açmıştır. 1950 yılında Kuzey Kore işgali altında yapılan toprak reformuyla birlikte (2), toprakların % 0'i topraksız köylüye dağıtılmış, böylece küçük toprak sahipliği tarımsal yapının temelini oluşturur hale gelmiştir. Nihayet Kore Savaşı, tarımsal elitin tamamen ortadan kalkmasına yol açmıştır.

Kore savaşının bitiminde Güney Kore'de fakir ama oldukça eşit bir gelir dağılımına sahip bir toplum yapısı ortaya çıkmıştır. Bir yandan köylülerin muhalefetini ortadan kaldırırken, diğer taraftan sanayileşme önünde potansiyel bir engel oluşturabilecek olan toprak sahiplerinin sınıfsal güçlerinin kırılmasına yol açan toprak reformları, Güney Kore kalkınmasının önemli dinamiklerinden biridir. Böyle bir sürece az gelişmiş ülkelerin önemli bir kısmında rastlanmamaktadır.

b) Sanayi burjuvazisi

Güney Kore'de kalkınma sürecinin başladığı yıllarda güçlü bir sanayi burjuvazisinin varlığı da söz konusu değildi. Bu ülkede Japon sömürgesi döneminde bazı hafif sanayi dalları kurulmuş olmakla birlikte, bu kuruluşlar esas olarak Japon sermayesi tarafından gerçekleştirilmişlerdir. Örneğin başlangıçta Kore'deki sanayi sermayesinin sadece % 'ü Kore sermayesidir. (Jenkins, 1991) 1950'li yıllardaki ithal ikamesi döneminde yeterince güçlü olmasa da ortaya çıkan bazı sanayiciler vardır. Ancak General Park darbeden sonra bu sanayicileri tutuklatmış ve onları ithal ikamesi döneminde suistimal yapmak ve kanunsuz servet biriktirmekle suçlayarak, sokaklarda "Biz vatan hainiyiz" yazılı yaftalarla dolaştırmış, daha sonra bu sanayicilerle pazarlığa oturmuştur. (Koo ve Kim, 1992) Ya hapse gireceksiniz ya da benimle işbirliği yapacaksınız, türünden bir pazarlıktır bu. İşbirliği yapmaları halinde kendilerinin her türlü teşvikle ödüllendirileceğinin de belirtildiği bu pazarlığın sonucunda sanayiciler doğal olarak işbirliğini kabul etmişlerdir. Böylece Güney Kore'de 1960'lardan sonra devlet eliyle yaratılan bir kapitalist sınıftan söz edilebilmektedir. Devletin firma bazına kadar inen selektif teşvik araçlarıyla yoğun olarak desteği sonucunda ortaya çıkan bu sınıfın en önemli özelliği, devlete olan bağımlılığıdır. Özellikle bankacılık kesiminin devlet kontrolunda olması bu sınıfın can damarlarının her an kesilebilmesi riskini yaratmıştır. Karşılıklılık esasına göre sağlanan teşviklerin devam edebilmesinin zorunlu koşulu, sanayi kuruluşlarının her yılın başında taahhüt ettikleri üretimi ve ihracatı gerçekleştirmeleridir.

Oluşturulan kapitalist sınıfın devlete bu denli bağımlı oluşu ve mevcut devlet yapısının askeri bir diktatörlük olması, kapitalist sınıfın da işçi sınıfı gibi disipline edilmesini büyük ölçüde kolaylaştırmıştır. Böylece General

Park'ın ifadesiyle "ülkenin kuruluşunu sanayileşme yoluyla" sağlamaya çalışan Güney Kore devleti, kapitalist sermaye birikimini gerçekleştirebilmek üzere, kısa dönemde kapitalist sınıfa rağmen uzun dönemde kapitalist sınıf için gerekli olan politikaları uygulayabilir hale gelmiştir.

Kontrolünün daha kolay olacağı düşüncesiyle az sayıda ama büyük sanayi kuruluşlarının teşvik edildiği Güney Kore'de, bu politikaların sonucunda ortaya çıkan dev tekeller (Cheabol) zamanla ekonominin üretimini ve ihracatını kontrol eder hale gelirken, bunların özellikle 1980'lerden sonra devlete olan bağımlılıkları azalmış, devlete karşı bir siyasi güç haline gelmişlerdir.

c) İşçi sınıfı

Güney Kore'de hızlı kalkınma döneminde, işçi sınıfı kapitalist sınıftan çok daha fazla disiplin altına alınırken, bu ülkede hiçbir zaman militan ve güçlü bir işçi sınıfının oluşmasına izin verilmemiştir. Bir yandan sendikalar yoğun bir devlet kontrolü ve baskısı altında tutulurken, diğer yandan birçok alanda, özellikle yabancı sermayeli kuruluşlarda grevler yasaklanmış, birçok grev askerlerin saldırması yoluyla durdurulmuş, birçok sendikacı tutuklanmıştır. 1970'li yıllarda sendikalı işçi oranı ancak % civarındadır. İşçiler günde 12 saat, haftada 6 gün çalışmak zorundaydılar. Bu yıllarda Güney Kore dünyada iş kazalarının ve meslek hastalıklarının en yüksek olduğu ülkelerden biridir.

Diğer az gelişmiş ülkelerle karşılaştırıldığında görece olarak daha eşit bir gelir dağılımına sahip olmakla birlikte, Güney Kore'de işçi sınıfı içinde gelir dağılımı önemli ölçüde bozuktur. Emek yoğun ve sermaye yoğun sektörlerdeki işçi ücretleri büyük ölçüde farklılaşırken, kadın ve erkek işçiler arasındaki ücret farklılıklarının en büyük olduğu ülke Güney Kore'dir. (Aseniero, 1994)

Sonuç

Güney Kore'nin kalkınma süreci içinde bu sınıf yapısı, Japonya'dan devralınan güçlü bir merkezî bürokratik devlet yapısı ile birleştiğinde Güney Kore devletine önemli bir manevra alanı sağlamıştır. Bu olgu, uluslararası konjonktürün sağladığı koşullar ve özellikle General Park yönetiminin siyasi meşruiyeti ekonomik başarıyla gerçekleştirme amacıyla birleştiğinde, sonuç

sermaye birikiminin koşullarını sağlamada gereken bütün uygulamaları gerçekleştirebilen, mevcut sınıfsal güçlerden mutlak olmasa bile göreceli bir özerkliğe sahip olan güçlü bir devlet modeli olmuştur. Güney Kore kalkınmasının temel dinamiklerinin bu devlet yapısından bağımsız olarak açıklanabilmesi kanımca mümkün değildir.

Notlar

(1) Devletin göreceli özerkliği kavramı esas olarak N. Poulantzas tarafından geliştirilmiştir. Poulantzas'a göre kapitalist üretim tarzı, zamanla ekonomik düzey ile politik ve ideolojik düzeyin birbirinden ayrılmasına yol açmıştır. Politik düzeyin, ekonomik ve ideolojik düzeyden ayrılması, diğer bir ifadeyle göreceli özerkliğe sahip olması, kapitalist devletin de göreceli özerkliğine sebep olur. Poulantzas bir adım daha geri giderek devletin göreceli özerkliğinin aynı zamanda egemen sınıflardan özerklik olarak anlaşılması gerektiği sonucuna ulaşır. Buna devlet bir bakıma mecburdur. Çünkü devlet egemen sınıfların uzun dönemli çıkarlarından etkilenmekle birlikte, bunlar arasındaki dengeyi gözetmek durumundadır. Çünkü siyasal gücü temsil eden devletin işlevi toplumun birlik ve beraberliğinin korunmasıdır. Çünkü siyasal gücü temsil eden devletin işlevi toplumun birlik ve beraberliğinin korunmasıdır. (Poulantzas, 1992, s. 41-46)

(2) Güney Kore üzerine yapılan çalışmalarda bu toprak reformu genellikle Amerikalılara atfedilir. Oysa ABD öncülüğündeki müttefik kuvvetlerin gelişine kadar 3 ay süreyle Güney Kore'yi işgal altında tutan Kuzey Kore yönetimi tarafından gerçekleştirilmiştir. ABD'nin bu reformdaki rolü dağıtılan toprakları daha sonra sahiplerine iade etmek yerine onlara devlet tahvili verilmesini ve böylece reformun kalıcı hale gelmesini sağlamak olmuştur. (Aseniero, 1994).

REFERANSLAR

Appelbaum R. ve J. Henderson, (1992) **States and Development in the Asian Pasific Rim**, Sage Publications, Londra.

- Aseniero, G. (1994), "South Korea and Taiwanese Development: The Transnational Context", **Review**, vol.17 (3), s. 275-336.
- Jenkins, R. (1991), "The Political Economy of Industrialization A. Comparison of Latin American and East Asian Newly Industrializing Countries", **Development and Change**, vol.22, s. 197-231.
- Koo, H. ve E. M. Kim (1992), "The Developmental State and Capital Accumulation in South Korea" Appelbaum ve Henderson 1992 içinde.
- Poulantzas, N. (1992), **Siyasal İktidar ve Toplumsal Sınıflar**, (Çev. L. F. Topaçoğlu) Belge Yayınları.